

Näringsdepartementet

Remissvar Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige Ert dnr N2020/01752/JL

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, företrädare för den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset samt minoritetsspråket meänkieli tackar för möjligheten att lämna remissvar.

STR-T instämmer i behovet av att reformera CAP inför kommande årtionden och att politiken skall fokuseras på måluppfyllelsen. Vi bejakar också att den nya jordbrukspolitiken anammar strategin ”från jord till bord”. Vi noterar också att en SWOT-analys genomförts men är kritiska till att delmål börjar diskuteras innan målen för jordbrukspolitiken är fastställda. Rimligtvis borde det vara tvärtom, dvs att delmålen är en följd av målen för jordbrukspolitiken.

Vi är också kritiska till att promemorian avviker från SWOT-analysens tydliga användning av begreppet *jordbruk*. I avsnitt 1.3 i SWOT-analysen anges följande avgränsning: *När vi använder begreppet ”jordbruk” så inkluderar vi också trädgårdsnäringen (frukt, bär, grönsaker och prydnadsväxter), om det inte uttryckligen står något annat i texten. Däremot ingår inte skog, fiske, hästverksamhet eller rennäring i begreppet såsom vi använder det här (s7).*

När promemoria åsidosätter SWOT- analysens definition måste vi tyvärr också konstatera att promemorian därmed medvetet i avsnitt 2.3 vilseleder läsaren med påståendet ”*Utifrån dessa analyser ska sedan det slutliga valet av interventioner (åtgärder) ske*”. Analyserna har ju gjorts med utgångspunkt från en given definition som i promemorian ändrats till något annat. Det kan leda till osäkerhet om vilka verksamheter som skall omfattas av kommande åtgärder.

STR-T organiserar medlemmar som själva kulturellt identifierar sig som tornedalingar, kväner eller lantalaiset. Medlemmarna finns inte enbart i det ursprungliga språkområdet i Norrbottens län utan i hela landet. Jordbrukspolitiken från mitten av 1900 talet och framåt är en del av förklaringen till detta. Den har alltför mycket styrts av snäva former för verksamhetens bedrivande, som tex KR-gårdar, i stället för analyser av långsiktiga hållbarhetsmål. Detta har, sammankopplat med våra kulturbärares stora samhällsansvar och arbetsvillighet, lett till stor utvandring till industriorter och administrativa centra i södra och mellersta Sverige. Stora arealer lämpade för jordbruk i olika former ligger därför idag för fåfot. Redan i dag skulle det här finnas förutsättningar bland annat i de organogena områdena för odling av specialgrödor. Senaste statistikuppgifter om befolkningsrörelser inom landet visar dock att flyttningsströmmarnas riktning emellertid fortfarande kvarstår. Det har också lett till att det finns tusentals hektar av marker med stor artrikedom och biologisk mångfald som väntar på att bli omhändertagna. Rätt använd skulle den strategiska planen för jordbrukspolitiken emellertid kunna medföra att det nordliga området kunde bli ett aktivt område i strävan att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål.

Förutsättningar för jordbruk som bygger även på småskalighet med stora utvecklingsmöjligheter kan emellertid förhindras av servituter på tomter och jordbruksfastigheter som tillkommit under tidigare förutsättningar där stordrift prioriterats. Då har eventuella anläggningar också koncentrerats geografiskt efter den förutsättningen. Kommuner samt el- och telebolag har sett till att få frikostiga servituter som kan förhindra utveckling enligt föreliggande strategiska plan. Övergång till småskalighet har andra behov av anläggningar spridda från varandra som förhindras av generella servitut. Den nya jordbrukspolitiken måste skapa förutsättningar för att sådana servituter utan ökade kostnader kan hävas för aktuella fastigheter.

Klimatanpassning framläggs i promemorian huvudsakligen i negativa termer. Det finns i några av punkterna under "Allmänt mål 1" värderingar som i förväg verkar ha bundit sig vid uppfattningen att vissa områden i landet inte är lämpliga för jordbruk. Sådana förutfattade meningar kan bli hämmande för utvecklingen. I Tornedalen och fjällnära lägen kan förändringarna dock ge nya möjligheter i jordbrukssammanhang. Ett eventuellt varmare klimat i förening med midnattssol skulle kunna skapa möjligheter till frukt-, bär- och grönsaksodlingar som i dagsläget ännu är något chansartade. Insatser för försöksverksamhet i den riktningen borde i så fall aktualiseras redan nu.

Vårt kulturområde har historiskt varit föregångare i den riktningen genom Jordbrukare Ungdomens Förbund, JUF, som startades redan 1918 med sin första avdelning i byn Erkheikki i nuvarande Pajala kommun. Det kan vara förklaringen till att många av våra medlemmar, som också finns i Stockholm och andra städer söderöver, nu är engagerade i koloniträdgårdsrörelsen. I den finns många som ägnar sig åt att pröva nya grödor. Det är också påfallande att många "nya svenskar", som promemorian kallar dem, finns i den rörelsen. Under avsnittet "Allmänt mål 1" har promemorian helt riktigt i bilaga 1 punkt 11 noterat att även deras kompetens behöver fångas upp i detta sammanhang. Vi anser att den nya jordbrukspolitiken även noga måste följa och stödja den ständigt pågående försöksverksamhet som finns bland många i koloniträdgårdsrörelsen, men som för närvarande är marginaliserade.

Det ställningstagande stöds även av olika experter som nyligen uttalat sig om den framtida utvecklingen de närmaste 50 åren i Stockholm (Mitt i Stockholm 2020-09-22). Bland dem en framtidsforskare, en chefsekonom inom svensk handel och en regionplanerare. Samtliga pekar oberoende av varandra på förändringar som kommer att ske i livsmedelsproduktionen. En viktig faktor i sammanhanget är att förutsättningarna för odling förbättras genom de förväntade temperaturförhöjningarna. Det innebär dels att fler kan komma att odla, dels att odling kan ske på områden där det inte förekommer i dag. Förutsättningarna förbättras för att såväl gamla som nya grödor kan bli aktuella i större utsträckning än vad som är fallet i dag.

Under "*Särskilt mål 2*" vill vi i bilaga 1 punkt 37 understryka vikten av att det behövs mer tillämpad forskning inom jordbruket. Vidare även punkt 40 att generationsväxlingen måste underlättas.

Under "*Särskilt mål 3*" punkt 42 att jordbrukssektorn måste få möjligheter att utveckla koncept för att fånga upp intresset för matens ursprung och produktionssätt.

Av det som tas upp under "Allmänt mål 2" under "*Särskilt mål 4*" vill vi särskilt understryka punkterna 55 och 58 i bilaga 1. Dessa handlar om behov av att anpassa djurhållning och växtodling till klimatförändringar och att underlätta omställning till förnybar energi. Under "*Särskilt mål 5*" understryker vi behovet av stöd för grannsamverkan och även markägarnas egenintressen. Under "*Särskilt mål 6*" anser vi att punkten 76 i bilaga 1 är viktig. Diversifierad produktion och brukningsmetoder måste stödjäs. För att slå vakt om den biologiska mångfalden är det också angeläget att värdefulla gräsmarker bevaras vilket anges i punkten 87 i bilaga 1. När promemorian behandlar den biologiska mångfalden i avsnitt 5.4.6 anser vi att skrivningen kan uppfattas som att bevarandet av

småisotoper enbart är angeläget i södra- och sydvästsveriges slättlandskaper. Det är en alltför snäv uppfattning, enligt vår uppfattning, eftersom behovet finns även i de nordliga och fjällnära områdena.

"Allmänt mål 3" om förbättring av den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden. Vi anser att "Särskilt mål 7" kräver större och tydligare inriktade utbildningsinsatser på flera håll i landet. Vi stödjer i sak punkt 90 i bilaga 1 även om formerna nödvändigtvis inte behöver vara de angivna. Det viktiga är att utbildningarna geografiskt erbjuds över hela landet, har hög kvalitet och tydligt lanseras som viktiga i landets framtidsberedskap. "Särskilt mål 8" lyfter fram positivt laddade begrepp som tillväxt, jämställdhet, social delaktighet, lokal utveckling och sysselsättning. Som i många andra sammanhang karaktäriseras emellertid landsbygden samtidigt med termer och begrepp som nästan är motsatsen till allt som är önskvärt för att en framåtsyftande jordbrukspolitik skulle kunna utvecklas. Stora hinder är att ungdomar flyttar bort, människor har låg utbildning, attraktiva arbetstillfällen saknas o.s.v. Det ligger då snubblade nära att man vill använda CAP för att genom speciella "modeller" öka attraktiviteten. Problemet med det är emellertid, som vi ser det, att man då lätt fjärrar sig från att det är förutsättningarna för den gemensamma europeiska jordbrukspolitiken som måste förändras! Den politiken måste bygga på att man ser framtidsbehoven och är beredda att systematiskt utveckla de naturliga förutsättningarna. Annars är risken stor att man vidtar stödåtgärder som egentligen endast ytterligare förstärker den rådande situationen."Cappen" måste rimligtvis i stället fungera så att resurser läggs på sådant som leder till att hårt arbetande människor kan leva på den produktion de skapar inom denna sektor. Det är lönsamheten och möjligheterna att bygga sitt liv på sin verksamhet som blir dragningskraften för människorna och inte konstlade metoder som skall dra dem till vissa områden.

Dag som ovan

Kerstin Salomonsson
Ordförande

Maja Mella
Verksamhetsledare

Henning Johansson
Professor emeritus

